

МАРШ МЕНДЭЛЬСОНА Ў НОВЫМ ЗАМКУ

У мінулую суботу з'яўдзілі свае лёсы гродзенцы Марыя Смалянчук і Сяргей Куліна. І дзе гэта адбылося? У былой каралеўскай рэзідэнцыі Менавіта ў Новым замку ў гонар нараджэння новай сям'і прагучаў вясельны марш Мендэльсона. Пры гэтым маладыя выказалі жаданне, каб цырымонія рэгістрацыі шлюбу прайшла на беларускай мове, што і зрабіла дырэктар Дома грамадзянскіх абрадаў Гродзенскага гарвыканкама Галіна КАЗАКОВА.

А распачала гэту ўрачыстасць загадчыца навукова-асветніцкага аддзела Гродзенскага гісторыка-археалагічнага музея Вольга Макаруч, якая ў адзены момант пры каралеўскім двары сустрэла маладых, іх бацькоў, блізкіх і гасцей на першым паверсе славагэта будынка.

— Дзень добры, шанюнае спадарства! Шчыра вітаю вас у Новым замку, былым каралеўскім палацы, які быў узведзены ў XVIII стагоддзі па загадзе караля Рэчы Паспалітай, з усёй вялікай дзяржавай з'яўдзіліся сенатары і паслы, і ў шыкоўнай Аваляній зале іх прымаў кароль. На той час гэта была першая аўдыенц-зала Яго Вялікасці. Сцены палаца былі сведкамі значных гістарычных падзей і пачулі шматлікіх прадстаўнікоў знакамітых магнцкіх родаў — Салегу, Радзівілаў, Патоцкіх, Агіньскіх... У

ЭХ, ЗЯМЕЛЬКА...

Камітат дзяржаўнага кантролю Гродзенскай вобласці правярўць эфектыўнасць выкарыстання зямельных участкаў у Іўеўскім, Лідскім і Сморгонскім раёнах.

Як змагацца з даўгабудам?
Зямельны ўчастак па вуліцы Фурманова ў Лідзе плошчай 0,8272 га з незавершаным будаўніцтвам аўтастанкi рашэннем выкананым быў аддадзены ў пастановае карыстанне прыватнаму гандлёва-вытворчому ўнітарнаму прадпрыемству «Латграт» яшчэ ў жніўні 2003 года. У землеўпарадкавальнай справе ёсць безымянава перапіска паміж выканкамам, раёнай землеўпарадкавальнай і гездзяніцкай службамі і землекарыстальнікам аб неабходнасці наведвання парадку на гэтым участку і завяршэння будаўніцтва аб'екта. Аднак да гэтага часу ён не выкарыстоўваецца.

Някіх работ не праводзіць і ЗАТ «Даймас» (г. Каўнас), якое ў 2005 годзе купіла праз аукцыён недабудаваны аб'ект у Лідзе па вуліцы Качана, 19. А ў цэнтры горада, побач з сучасным будынкам ААТ «Пріорбанк», з 2006 года стаіць у стадыі рэканструкцыі двухпавярховыя крама, праваўладальнікам якой з'яўляюцца ахоўны тры суб'екты гаспадарання.

У Іўі па вуліцы К. Маркса зусім не радуе вока недабудаваны будынак фізкультура-аздараўленчага комплексу. Прычым землеўпарадкавальная справа на гэты ўчастак... адсутнічае. Звестак пра тое, каму і калі даваўся зямельны ўчастак, няма ні ў выканкаме, ні ў землеўпарадкавальнай службе раёна.

На гэтай жа вуліцы ў 2000 годзе пачалі будаваць сярэдняю школу. Аднак ужо ў наступным годзе будоўлю спынілі, а пазалетаў гэты аб'ект быў вызначаны пад знос, дэманціраваны, а фундаментныя блокі і падшкі перадалі на баланс раённага прадпрыемства ХКГ. На момант правяркі частка блокаў ім вывезена. А вось звестак пра тое, каму і калі даваўся зямельны ўчастак, ці забірала ён, у чым карыстанні альбо распараджэнні ён цяпер знаходзіцца, кантралёрам не далі.

Зразумела, што ў кожным канкрэтным выпадку свая прычына даўгабуду альбо наогул ліквідацыі аб'екта. Але ў шэрагу сітуацый, на думку Камітэта дзяржаўнага кантролю, была б карысна наступная мера: уводзіць павышаючыя каэфіцыенты да падатку на зямлю фізічным і юрыдычным асобам на зямельныя ўчасткі, дадзеныя для будаўніцтва аб'екта пры незавершаным будаўніцтве ў тэрмін да трох гадоў. Да трох гадоў — базавая стаўка. Ад трох да пяці гадоў — стаўка павялічваецца ўдвая. Звыш пяці гадоў — у дзесяць разоў.

Як хачу, так і будую?
Разгледзеўшы матэрыялы правяркі, калегія Камітэта дзяржаўнага кантролю адзначыла, што архітэктурныя службы райвыканкамаў не робяць неабходных захадаў па спыненні самавольнага будаўніцтва і прыцягнення віноўных да адказнасці. Замест гэтага існуе практыка ўзакончвання самавольнага пабудовы, калі юрыдычныя і фізічныя асобы ўзводзяць іх без дазвольнай дакументацыі, а затым на падставе заяў выканкам прымае іх у эксплуатацыю.

кажучы, жывая камерная музыка ў выкананні тры «Cantabile» (Людміла Пекарская, Наталія Баранова і Інэса Сазон).

Пасля заканчэння цырымоніі маладым дазволілі зрабіць памятную фоту ў залах Новага замка. Акрамя таго, Вольга Макаруч уручыла Марыі і Сяргею пасведчэнне, згодна з якім у гэты дзень, 24 кастрычніка, на ўсе наступныя гады ўваход у музей для іх бясплатны.

— Пастановай Міністэрства юстыцыі органы ЗАГСа атрымалі

Каму крызіс, а «Бархіму» — «бацька родны»

У Палацы культуры «Тэхстыльшчык» 23—24 кастрычніка працавала рэгіянальная выстава «Баранавіцкая восень-2009», на якой дэманстравалася прадукцыя баранавіцкіх прадпрыемстваў.

Выстава павінна была прыцягнуць увагу аўтогава пакупніка, пазнаёміцца з таварамі нашых прадпрыемстваў прыехалі госці з суседніх краін, а яшчэ з Балгарыі ды Славакіі. Напрыклад, прадстаўніком Славакіі быў пасол гэтай краіны Мар'ян Серватка. Перад Палацам, які на яго двух паверхах, размясцілі сваю прадукцыю 40 прадпрыемстваў. Скажам, што сёлета выстава істотна адрознівалася ад мінулых гадоў, нельга.

А прыёмнымі асобамі было тое, што «Бархіму» ў параўнанні з 2008 годам зрабіў роўны. На прадпрыемстве рэалізацыя прадукцыі сёлета вырастае на 80 працэнтаў. Эканамічны крызіс прымусяў спажыўца звярнуць увагу на больш танную мыйную срэдку.

Прадукцыя ПП «Браты Ваніцкія».

Авірамантны завод не толькі мае справу з самалётамі, але і вырабляе пластыкавыя вокны. Наглядзеўшы на вялікую канкурэнцыю, прадпрыемства ўдаецца паспяхова рэалізоўваць гэтую прадукцыю. Кожнаму прадпрыемству была выдзелена невялікая плошча — усяго некалькі кв. м, і тым не меней сама прыгожа экспазіцыя была ў тэхстыльскай камінатка. Эфектныя і адмысловыя стэлы прыцягвалі увагу, але гэтыя напрадакі змянілі істотна эканамічную сітуацыю на прадпрыемстве не могуць — разрушэнне пералоўных складкі. У Баранавіччэ заказчыца будаўніцтва Лядовага палаца, і ў наступным годзе ёсць намер выставы «Баранавіцкая вясна» правесці ў ім. Цікавая задума, ва ўсім разе, для экспазіцыі будзе больш месца.

Сымон СВІСТУНОВІЧ. Фота аўтара.

МЯСЦОВЫЯ «РЭСТАўРАТАРЫ»
З тэрыторыі палаца, які знаходзіцца ў Ружанам у стадыі рэстаўрацыі, нехта выкраў 18 мяшкоў цэменту. Зладзеў знайшлі пружанскімі міліцыянерамі. Той цэмент скраў дзве мяшкі і два жыжыры ў Куляны. Яны ж павыявалі і на мехдвары ААТ «Ружаны-Агра». Там рабаўнікі з дзвюх аўтамашын МАЗ злілі 300 літраў саларкі.

Сымон СВІСТУНОВІЧ.

ПОШУК «КЛЁВАГА» МЕСЦА

На вадасховішчы рыбгаса «Волма» Чэрвеньскага раёна.

Дзейныя асобы

СТВАРЭННЕ СВЕТУ

...У аднаго чалавека жыццё складалася так, у другога — іначай. Можна даўга думаць, чаму? Альбо, як Іван Мечыслававіч Буіко з Іўя, дакладна ведаць, дзякуючы сваяку, дзедуваму брату! Ён, Францішак Смак, быў прэфсарам Каўнаскага ўніверсітэта, кожнае лета прыязджаў у родную вёску, браў дыктафон і фотаапарат, браў з сабой малага Янку і разам яны запісалі казкі і легенды, здымалі адмысловыя вырабы народных умяляцаў.

З цягам часу гэтае жаданне збіраць перадалося ўнуку. У чацвёртым класе ён стаў заўзятым філатэлістам. Потым стаў цікавіцца значкамі і манетамі. Даходзіла, між іншым, да таго, што цішкам прадаваў яечкі, каб нешта купіць для сваёй калекцыі. І быў злылен...

Пасля школы, Янка спрабаваў паступіць у Бабруйскі аўтамабільны тэхнікум, служыў у войску, шукаў сабе на прамысловых прадпрыемствах Іўі і Маладзечна. Аднак не вабілі яго ні гарадская мітусня, ні гул станкоў, ні метал (калі ён не меў гістарычнай каштоўнасці). Хацелася зусім іншага — цішыня.

Таму хлопцек не пабаяўся... пацаць спачатку — паступіць у Польшскі інстытут тэхнікум, стаць лесніком. І прапачуючы «па сумяшчальніцтве» да ўсяго прыглядзецца, збіраць. Прынамсі, досыць часта ён натыхаўся на маленькія лясныя вёсачкі і хутары, заходзіў у хаты. І заўсёды разглядаў там старыя здымкі на сценах, вышыўкі, дыяны... Нешта з убачанага купляў. Альбо прасіў прадаць і досыць часта чуў: «Грошы?! Ды Божа барані! Так забіраеце. Гэтае барохло мы ўсё роўна спалілі збіраліся. Не модна цяпер».

Іван ведаў сапраўдную цану таго «барохла» і ратаваў яго — нёс дадому.

Сялянскае шчасце Ігара Пакуша

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)
Уласную сялянскую гаспадарку Пакуш зрагістраваў у 1993 годзе. Удалося ўзяць крэдыт на развіццё сваёй справы. Калі афармлялі паперы, то падлічылі, што гэтых грошаў павінна хапіць на два сучасныя па тых часах трактары. Праз месяц, на працягу якога шукалі тэхніку (яшчэ не знік дэфіцыт), сродкі ў выніку інфляцыі паменшалі ў некалькі разоў. І крэдыт хапіла на тое, каб набыць МТЗ-80.

Пакушу выдзелілі 15 гектараў зямлі непадальк ад Радзашковічаў. Спачатку на працягу некалькі гадоў займаўся толькі збожжавым. Пакрысе павялічыў плошчы — у асноўным за кошт палеткаў тых фермераў, якія паспатылі цяжка сялянскага хлеба і адышлі ад справы. А Пакуш застаўся, паколькі лічыў: калі добра працаваць, то ўсё абавязкова атрымаецца. Тым больш што адступіць назад было нельга — трэба карміць сям'ю (на той час выхоўвалі ўжо двух сыноў). Ды і не прывык Ігар Аляксандравіч перад цяжкасцямі скарацаць. Раз узаўсё, то трэба наладзіць працу як мае быць. Паколькі цяпер той самы вынік напрамую залежаў менавіта ад яго намаганняў.

Сакрэты смачнай шаткаванкі
Пакуш далучаў да свёбе колішняй фермерскай палеткі, а пасля — участкі, ад якіх адмовіліся месціцы. Дарчы, такі плошчы, што паступова зарасталі пустазелам, у ваколіцах Радзашковічаў колькі часу таму назбіралася багата. Паперы савет перадаў прыватніку больш чым 100 гектараў зямлі. Цяпер сялянскае гаспадарка апрацоўвае 302 га.

— Цяпер засяродзіліся выключна на вырошчванні агародніны, — заўважае Ігар Пакуш. — Дакладней, асвойваем пяць пазіцый: бульба, морква, капуста, цыбуля, буракі. «Другі хлеб» даўно саджаем, а астатнія культуры паступова ў севазароўт узводзілі. Каб былі якасныя палеткі пад агародніну, пакінулі і збожжа — сеем пшаніцу. Зерне атрымліваецца якаснае, так што амаль усё здаём на харчовыя патрэбы. Форуаж застаецца зусім нямат. Збожжа ідзе ў лік дзяржаўнага, таксама паступілі на дзяржаўнай камбінаты хлебапрадуктуй, іншыя перапрацоўшчы прадпрыемствы. Так што наконнт належнай рэалізацыі пшаніцы галава не баліць.

У сялянскае гаспадарцы Ігара Пакуша пад моркву, цыбулю і буракі адведзена па 12 гектараў. Пад капустай — 26 га. Астатняя плошча — збожжавыя палеткі. Стаўка на агародніну свёбе апраўдала, паколькі велімі дакладна падбіралі гатункі. Выкарыстоўваюцца як замежныя, так і беларускія. Як заўважае Ігар Аляксандравіч, нельга на каалеўтару пралічыць усё акалічаныя «зямельныя справы». Зразумела, без такіх аперацый таксама не абходзіцца, але надзвычайная важная практыка. У сялянскай гаспадарцы ёсць дошчальныя участкі, дзе на невялікіх плошчах праводзяцца адпаведныя эксперыменты, выяўляюцца магчымасці выкарыстання як асобных гатункаў у межах тых пазіцый, што асвойваюцца, так і іншых сельскагаспадарчых культур.

ПАЖАР У КАВЯРНІ
Згодна з паярэдзінні інфармацыяй, парушэнне правілаў эксплуатацыі пачынога ацплнення стала прычынай пажаў у прыдарожным пункце грамадскага харчавання на трасе Мінск — Гродна ў нядзелю. Польшыя знішчыла маёмасць на суму больш за 10 мільёнаў рублёў. На шчасце, у гэты час наведвальнікаў у будынку не было, а персанал кавярні звакваўся з яго самастойна.

— Можна так здарыцца, што ў аднаго добра справа пайшла, а ў цябе адны рогі на палетках павырастаюць, — усміхаецца прыватнік. — Так што асцярожнасць ніколі не пашкодзіць. Інакш хутка «трапіш» на страты. З гатункаў бульбы велімі задаволены «Журывінай» — проста выдатныя вынікі. Па-першае, надзвычай запатрабаваная на рынку з-за сваёй слабы, вежкі якасцуй. Ды і ўраджайнасць — сёлета атрымалі 400 цэнтнераў з гектара. Добры таксама беларускі гатунк — «Скарб». А вось капусту высьваем пераважна замехным насеннем (галадніком, нямецкім). Гэтыя гатункі прызначаны для працяглага захоўвання. Але вось для прыгатавання смачнай шаткаванкі лепш падыходзіць беларускі гатунк — у гэтай капусце больш утрымліваецца цукру, не такі цяврдзкі лісты, яна больш сакваіта.

Як збергацца ад фітафторы?
Сялянскае гаспадарка Ігара Пакуша выйшла на стабільныя аб'ёмы вытворчасці. Імкнуща спрацаваць такім чынам, каб кожнай культуры ўвосьнен сабраць не менш, чым па тысячы тон. Так што агульні ўраджай, які трэба перавезці з палетак, складае дзесьці 7 тыс тон. Калі соды яшчэ дадаць збожжа, то аб'ёмы сапраўды выходзіць значныя. Гэта пры тым, што ў гаспадарцы пастаянна працуюць 12 чалавек. Зразумела, на сезонныя работы даводзіцца прыцягваць значна большую колькасць работнікаў. Напрыклад, цяпер штодня ў поле выходзіць да 100 чалавек. Гэта беспрацоўныя, якіх прывыслае раёны цэнтр знятасці, а таксама работнікі шэрагу прадпрыемстваў райцэнтра. Паколькі сялянскае гаспадарка — найбуйнейшы вытворца агародніны на Маладзечаншчыне, і дзяржава імкнецца ўсяляк падтрымаць прыватнікаў. Ды і сезонныя работнікі добры дадатковы даход атрымліваюць за дзень працы — мэх агародніны. Так што за непрацяглае час можна неבלагі запасы на зіму зрабіць. Таму ахвотных прапрацаваць на ўборцы агародніны ў гаспадарцы Пакуша зусім нямат. Збожжа ідзе ў лік дзяржаўнага, таксама паступілі на дзяржаўнай камбінаты хлебапрадуктуй, іншыя перапрацоўшчы прадпрыемствы. Так што наконнт належнай рэалізацыі пшаніцы галава не баліць.

— Калі з розумам падыходзіць да працы, жорстка прытрымлівацца тэхналогіі, то стабільны ўраджай не залежыць ад надвор'я, — упэўнены Ігар Пакуш. — Напрыклад, у нашай гаспадарцы гэта адхіленне неаўважныя. Трэба дакладна адсочваць сітуацыю: бацька, што дажджы, то неабходна бульбу ад фітафторы абараніць. Я сёлета параіў са спецыялістамі і прымяніў патрэбны прэпарат. І ў выніку, калі прышоў час капаць бульбу, то зразумела, спатрыбілі дадатковыя сродкі, затое ж вынік станоўчы. Тым больш што ў нас у асноўным познія гатункі — у іх больш крухмалу, лепшая якасць ды з захоўваюцца добра.

У гаспадарцы Пакуша вялікія памяшканні для захоўвання агародніны. І будуюцца новыя, самыя сучасныя — з мікракліматам, каб стварыць усё належныя ўмовы.

ТАКОГА ШАГАЛА НІХТО НЕ БАЧЫЎ
У віцебскім музеі Марка Шагала прэзентавалі ўнікальную кнігу ілюстрацый Марка Шагала да пазмы Гогля «Мёртвай душы». Такіх выданняў у Беларусі яшчэ ніколі не было. РУП «Мінская друкарская фабрыка» дзяржаўнага знака зрабіла копіі арыгіналаў з афартаў Шагала, якія захоўваюцца ў калекцыі віцебскага музея.

Кніга велімі арыгінальная. Яна ўяўляе сабой набор «паштовок». Копіі афартаў месцяцца ў металічным корпусе з двайным дном. Дарчы, сам корпус унутры мае форму, з якой і робяцца афарты. Такім чынам чытачы могуць азнаёміцца з тэхналогіяй стварэння афартаў.

Паводле слоў дырэктара музея Марка Шагала Людмілы Хмяльніцкай, выданне не мае аналагаў па якасці выканання. І што велімі важна, выраблена з афіцыйнага дазволу Камітэта Марка Шагала і Камітэта па ахове аўтарскіх праў у Парыжы.

Над выданнем ілюстрацый працаваў мастак Валерый ЛЕУНІН — прызёр міжнародных і рэспубліканскіх конкурсаў па кнізе і рэкламе. Ён адзначае, што нестандартна выглядае кніга яшчэ і таму, што пры жывіцы Шагала выдаўцы эксперыментавалі пры выбаце кніг, шукалі новыя формы...

Для прэзентацыі кнігі ў музей спецыяльна прывезлі мастку мэблі з віцебскага дома — музея Шагала. Запалілі свечку, каб зрабіць афіцыйную падзею больш «камернай», наблізіць да хатніх умоў. Быццам бы сам Шагала прэзентаваў выданне сваякам і сябрам.

Колькі пасадзіў дрэў? Ды, відаць, цэлы масіў... Праўда, багата іх і спілавана, але гэта ўжо іншая сфера дзейнасці Івана Мечыслававіча і іншая гісторыя, дзе ўсё трымаецца не толькі на голым энтузіазме.

А. ЛІПЕНЬ.
Іўеўскі раён.